

## Inhoud

Oude poortgebouwen  
Bokje over... en uit!  
Symboliek: palmtak-plus  
Uitslag fotowedstrijd herfst  
Brigida-retraite  
Excursies  
Kort geknipt  
Familiegraf Roovers  
Rustoord Diemen  
Colofon

## Oude poortgebouwen op begraafplaatsen

**Wat te doen als op een begraafplaats een bouwwerk staat dat overbodig is geraakt of niet meer aan de eisen van de tijd voldoet? Slopen of hergebruiken? In deze serie voorbeelden van oude gebouwen die bewaard zijn gebleven en hergebruikt kunnen worden. In deze bijdrage aandacht voor poortgebouwen.**

Heel wat poortgebouwen hadden in de 19de eeuw een tunnelachtige doorgang die symbool stond voor de overgang van de ene naar de andere wereld. Volgens sommigen van de wereld van de levenden naar die van de doden. Anderen zagen de poort als doorgang naar het paradijs. Op de Maastrichtse begraafplaats aan de Tongerseweg staat het oudste nog bestaande poortgebouw (1811-1812). De ommuurde begraafplaats en het gebouw zijn ontworpen door de toenmalige stadsarchitect Jean F. Soiron. In een van de vleugels woonde de grafdelver met zijn gezin, de andere vleugel was bestemd als rouwkapel. Boven de poort aan de buitenkant een sluitsteen met een reliëf van doodskop en gekruiste beenderen. Sinds lange tijd zijn beide vleugels in gebruik als kantoor- en dienstruimte.

### Zoeken naar geschikt hergebruik

Andere grotere poortgebouwen zijn na restauratie en verbouwing in gebruik

gebleven, zoals in Alkmaar. Sommige poortgebouwen zijn te klein om alle voorzieningen die tegenwoordig bij een aula horen, te herbergen. Dat kan ertoe leiden dat het gebouw weliswaar op de monumentenlijst staat en meestal gerestaureerd is, maar niet meer in gebruik voor de begraafplaats. Zoals in Doesburg, waar een bloemen-



Poortgebouw Tongerseweg Maastricht



kiosk was gevestigd, in Zutphen waar een verloskundige zitting hield. In Rotterdam raakte het poortgebouw in onbruik na verplaatsing van de ingang. Het oude bouwwerk heeft een tijd als kantoorruimte gediend voor architectuurhistorici. Dit soort hergebruik is meestal geen lang leven beschoren. Bij het grotere Rustoord (1897) in Nijmegen is hergebruik wel succesvol. Aanvankelijk waren de beide vleugels respectievelijk in gebruik als woning en ontvangsaal. Begin jaren vijftig van de 20ste eeuw werd de ene vleugel in gebruik genomen als kantoorruimte, in de andere was de aula gevestigd die

vergroot werd. Om beide functies gelijke tred te laten houden met de eisen van de tijd, zijn in 1985 aan de achterkant lage doosvormige aanbouwen gekomen ter vergroting van kantoor en aula en voor een mortuarium. Dat bracht wel met zich mee dat het aanzicht van de achtergevel flink is aangetast.

### **Museum of stiltecentrum**

Bij een gesloten begraafplaats is herbestemming voor een andere functie minder problematisch. Sinds de oude gemeentelijke begraafplaats aan de Bergweg in Zeist eind 1965 is gesloten, is één vleugel van het poortgebouw in gebruik genomen door een wijkteam van de gemeente Zeist. In de andere vleugel is een expositieruimte ingericht van de Stichting Oude Algemene Begraafplaats Zeist.

Het Museum Vroeger en Nu heeft een vleugel van het poortgebouw van de oude begraafplaats in Driebergen-Rijsenburg in beslag genomen, in de andere vleugel huist het Centrum Funeraire Cultuur.

Andere gemeentes worstelen nog met een herbestemming voor poortgebouwen op gesloten begraafplaatsen. Zoals in Woerden aan de Hogewal, waar het poortgebouw recent is geres taureerd of in Boskoop waar dit jaar een beheerplan zal worden opgesteld. In Woerden lijkt een nieuwe bestemming als meditatie ruimte voor de hand te liggen omdat er plannen zijn om de gesloten begraafplaats als stiltetuin open te stellen.

*Tekst en foto's: Rita Hulsman*



## Bokje over ... en uit!

Na vier jaar stopt Bokje over... Het is uit met de columns en ik geef de pen door aan een andere schrijver. In de afgelopen jaren zijn nogal wat onderwerpen aan de orde geweest: urnenmuren, konijnen, de sneeuw, ruimingen. Alles wat maar met begraven of begraafplaatsen te maken heeft, had mijn aandacht. Die aandacht blijft de komende jaren ook gewoon bestaan, maar daar zult u in de nieuwsbrief niet meer over lezen.

Terugblikkend heb ik in mijn columns vaak aangegeven wat ik dacht dat De Terebinth zou moeten of kunnen bereiken. Welke uitdagingen op haar pad zouden komen en wellicht hoe ze daar mee om zou moeten gaan. Maar waarschijnlijk werd mijn column niet zo goed gelezen als ik zelf dacht. Nimmer kwam er een reactie van het bestuur, wel af en toe van een trouwe lezer die me terecht wees (terecht) of me bedankte voor het verhaal (waarvoor dank). Dat ligt overigens niet aan het huidige bestuur, maar aan alle besturen in het algemeen. Toen ik bijvoorbeeld in 2001 namens De Terebinth begon met het schrijven van verhalen op de website van [dodenakkers.nl](http://dodenakkers.nl) kwam er nimmer een reactie. Sterker nog, na een verhaal of tien, had nog nauwelijks een bestuurslid de moeite genomen op de bewuste site te kijken. Na een jaar ben ik gewoon namens mezelf gaan schrijven en heb ik kunnen bijdragen aan een succesvolle website die dagelijks door honderden bezoekers wordt bezocht. Daar had de vereniging gewoon in kunnen delen, maar het initiatief en de ondersteuning waren er niet. Zoals ik al in nieuwsbrief 15 aangaf valt er winst te halen in de virtuele wereld. Met een nieuwe website alleen ben je er nog niet. Dat is nu nog vooral een visitekaartje, maar dat is niet genoeg, zoals ik al eerder uitlegde. Je moet de funeraire cultuur, de rituelen van de dood, de ontwikkelingen, uitingen rondom sterven en begraven letterlijk naar de mensen brengen. Dat vergt inzet, middelen, maar zeker ook respect voor de mensen die het allemaal doen. Als je dat vergeet dan zit je al snel met een verouderde website en haken mensen af.

Maar voordat ik mijn laatste Bokje over... afsluit, moet ik ook wat positiefs melden. Niet eerder heb ik dit jaar zoveel jonge mensen ontmoet die zich richten op de funeraire cultuur. Afstuderende architecten en studenten van verschillende universiteiten verdiepen zich in het onderwerp en bieden hopelijk aansluiting naar de jongere generatie. Want het blijkt uit de eerste ledenenquête maar al te duidelijk dat de vereniging last heeft van een ouderdomskwaal. Meer dan 60% van de leden is ouder dan 65. Dat is niet erg, maar bij de jeugd is het te halen, zoals ik ook al in nieuwsbrief 10 opmerkte.

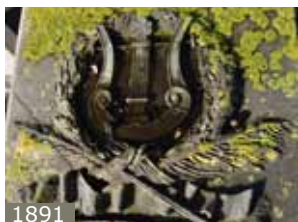
*Tekst en foto: Leon Bok*

---

## Symboliek: palm-plus

Op grafmonumenten staan vaak symbolen die een bepaalde betekenis hebben. De vormgeving ligt niet vast, want eenzelfde symbool kan op allerlei manieren uitgevoerd worden, van flamboyant tot schematisch. De palmtak die in het vorige nummer aan bod kwam als symbool voor de overwinning op de dood, komt vaak voor in combinatie met andere decoratieve motieven en symboliek. Meestal met laurier- en eikenblad, eikelkrans of eikeltak, die allemaal onvergankelijkheid symboliseren. Soms maken palmtakken ook deel uit van een samenstel van symbolen.

*Tekst & foto's: Rita Hulsman*





## De vele gezichten van een jaargetijde

**Vorig jaar organiseerde De Terebinth de fotowedstrijd Dodenakkers in de herfst. Gezien de hoeveelheid inzendingen sprak dit thema velen aan.**

De gemiddelde kwaliteit van de foto's was hoog. De meeste herfstplaatjes zijn in Nederland geschoten, op Flevoland en Zeeland na waren alle provincies vertegenwoordigd. Sommige inzenders vonden hun inspiratie in België, waarbij het Gentse Campo Santo favoriet was. Andere foto's gaven een indruk van Lochristi, Brugge, Damme, Temse en Aartrijke. Het zeer fotogenieke Père Lachaise in Parijs was er natuurlijk ook een paar keer bij, aangevuld door onbekendere locaties in Frankrijk, Berlijn en Italië. Het thema leidde tot veel fraaie plaatjes van begraafplaatsen met bomen in herfsttooi (onder meer Roermond, Breda, Berlijn) of met gevallen blad op paden en grafstenen, en in mindere mate van begraafplaatsen met kale

bomen in een grijze atmosfeer. Ook wist een fotograaf een regenboog te betrappen toen die plotseling boven de Noorderbegraafplaats in Leeuwarden verscheen, een ander legde vast hoe de mistroostige arduinvlakte in het Belgische Aartrijke opfleurfde door de chrysantenzee tijdens Allerzielen. De meeste foto's waren in kleur, een paar inzenders kwamen met sfeervolle zwartwit foto's van een mistige herfstdag op een dodenakker (onder andere Damme en Temse). Een foto van een begraafplaats in Warmond is een waar stilleven van vergankelijkheid, waarbij de herfstbladeren op de grond zich ondergeschikt maken aan de afgedankte grafstenen en de vuilnisbakken vol verwelkte bloemen. Anderen beperkten zich tot details, zoals een plas

water met blad en kastanjabolsters op een grafsteen (Roermond), een witte stèle met een rood blad aan de voet (Margraten), een stuk zerk met rijp op het gevallen blad (Lochristi), of een boomstam met zwammen (Oeffelt). Niet altijd was de link naar de herfst duidelijk, bijvoorbeeld bij een foto van een roestig detail van een hekwerk (Maastricht) of een sneeuwfoto. De jury heeft speciaal gelet op foto's die op minder voor de hand liggende wijze – en zo mogelijk gelaagd – de herfst weten te verbeelden.

### **Uitverkoren**

Unaniem heeft de jury de eerste prijs toegekend aan de foto's die Hilly Koers maakte in Steenwijk. De mist hangt nog over de oude begraafplaats en tussen de grijze stenen, terwijl de zon probeert door te breken. Draden van bedauwde spinnenwebben, waarin een

### ***Laag licht en lange schaduwen over oude zerken***

paar half vergane bladeren zijn gevangen, verbinden de grafmonumenten. Spinnenweb, mist, gevallen bladeren en grauwe grafstenen: zoveel lagen heeft de herfst op deze foto's.

De tweede plaats is voor de foto die Georges Philippeau in Roermond maakte. Hij koos voor een detail van een grafsteen met een plas water, enkele bruine bladeren en wat bolsters van kastanjes. Mooie compositie en dito verbeelding van de herfst op een begraafplaats in summiere maar sterke beeldtaal.

Aan Sia Windig is de derde prijs toegekend voor de foto's die zij maakte van de zerkenvloer op het kerkhof van het Noord-Hollandse Graft. Ze ving het lage licht en de lange schaduwen die spelen over de oude zerken met hun gotische belettering, familiewapens en reliëfs. Licht dat de scheuren en beschadigingen in de stenen accentueert, dat het oog trekt naar het bruine blad dat is blijven hangen in de zeilen van een boot. Alle inzendingen zijn tot 1 juni nog **hier** te zien.

*De jury: Jannes Mulder, Bert Pierik, Rita Hulsman*

boven: tweede prijs Georges Philippeau; onder derde prijs: Sia Windig



## Brigida-retraite

Het op een na laatste weekend van februari bracht ik met zes vriendinnen en een vriend een bezoek aan Noorbeek in Zuid-Limburg voor een Brigida-retraite. Wij hebben ons onder andere verdiept in de spiritualiteit die rond de bron van Brigida is ontstaan. Naast de bron bezochten wij de kapel en het kerkhof rond de Sint Brigida-kerk. Tot onze spijt was de kerk gesloten voor bezichtiging.

Christuskop met koperoxydatie (links); gietijzeren kruis (rechts)



Noorbeek dankt zijn naam aan het beekje de Noor dat ook wel de Bron van Sint Brigida genoemd. Sint Brigida van Kildare (patrones van Ierland) wordt in Zuid Limburg vaak Sint Brie genoemd en is patroonheilige van Noorbeek. Zij was abdis van een klooster en draagt de staf van waardigheid horend bij haar functie. Daarnaast wordt zij doorgaans afgebeeld met een koe en wordt zij aangeroepen om genezing van veeziekten. Rond haar sterfdag op 1 februari wordt het vee gezegend uit haar naam.

Het kerkhof rond de grote kerk wordt omgeven door een lange lage muur. Er overheen kijkend valt op dat de huizen er strak omheen gebouwd staan. Sinds 1938 is dit kerkhof niet meer in gebruik. Een groot deel van de graven is zelfs geruimd. Na de restauratie van de kerk in 1991 zijn er 25 stenen kruisen in chronologische volgorde uit 17de en 18de eeuw teruggeplaatst. Het oudste jaartal dat ik kon ontcijferen was 1612, data uit de laatste twee eeuwen zijn gemakkelijker te lezen.

Op een van de monumenten is een Christusfiguur afgebeeld. Daarin zit waar-schijnlijk koper. De koperoxydatie doodt (korst)mossen en algen, waardoor een brede strook op de steen helder blijft. Tegenwoordig krijgen de bronzen letters een speciale behandeling waardoor deze heldere vlekvorming tot het verleden behoort. Verder vinden we aan de voet van de kerktoren een groot smeedijzeren kruis met eromheen vier graven van notabelen; een schout, een schepen, een notaris en een burgemeester. De gietijzeren kruisen stammen uit de eerste helft van de vorige eeuw. Alles bij elkaar konden we ons nog wel een goed beeld vormen van de grafcultuur van de laatste vier eeuwen. In combinatie met de bron, de kapel, de kerk (indien geopend) en een heerlijk stuk vlaai in de Brigida Herberg is een bezoek aan Noorbeek zeer beslist de moeite waard.

*Tekst en foto's: Selma Damsma*

Met dank aan Wim Vlaanderen voor de informatie over koperoxidering

## Excursies

### 7 mei Deventer

De excursie start om 10.00 uur met een ontvangst met koffie op op de oude begraafplaats aan de Raalterweg. Op de begraafplaats zijn opvallend veel Hugelstenen uit het begin van de 19de eeuw te vinden. Dit zijn granieten grafstenen, vaak met versieringen in art deco-stijl. Ze werden geïmporteerd uit Duitsland of Scandinavië. In de middag wordt een bezoek gebracht de oude begraafplaats aan de Diepenveense weg. Deze begraafplaats is in 1917 gesloten en is een rijksmonument. Het unieke is dat er na de sluiting geen bijzettingen meer hebben plaatsgevonden. Er zijn nog veel grafmonumenten van Bentheimer zandsteen te vinden. Op de muren prachtig werk van Nering Bögel, de bekende ijzergieter uit Deventer.

Kosten voor leden € 7, niet-leden betalen € 9. Opgave via [bureau@terebinth.nl](mailto:bureau@terebinth.nl) o.v.v. Excursie Deventer of via telefoonnummer 0318 456723.

### 20 mei Ostfriesland en 8 juli Oost-Groningen

Het Ostfriesische Landschap in Aurich organiseert twee excursies naar begraafplaatsen en grafmonumenten. De eerste gaat naar Ostfriesland in Duitsland. Op 20 mei worden verschillende begraafplaatsen in de omgeving van Emden bezocht. Op 8 juli wordt een bezoek gebracht aan begraafplaatsen in Oost-Groningen (o.a. Winschoten, Meeden, Uniken/Stadskanaal

en Midwolda). De deelname is gratis. Voor meer informatie [www.ostfriesischelandschap.de](http://www.ostfriesischelandschap.de).

### Overige excursies

#### 25 juni 2011

Doorn-Langbroek

#### 17-24 juli

8-daagse funeraire reis Duitsland en Tsjechië: Tempus fugit

#### 12 oktober 2011

Den Haag

Meer informatie over deze excursies vindt u in de komende nummers van Terebinth en in de Nieuwsbrief Terebinth

## Verenigingsnieuws

### Website vernieuwd

Sinds half maart kunnen leden en niet-leden gebruiken maken van de vernieuwde website van De Terebinth. Op de site staat actuele informatie, de agenda, de oude edities van het tijdschrift, nieuwsbrieven en adressen van het bestuur en de regionale adviseurs. Binnenkort komt er een aparte pagina over het vijftientwintigjarige jubileum. *Het bestuur*

# Kort geknipt

## Westerveld lid van prestigieuze ASCE

Begraafplaats Westerveld in Driehuis is als eerste begraafplaats in Nederland toegetreden tot de Association of Significant Cemeteries in Europe (ASCE). Lid van deze prestigieuze internationale organisatie van bijzondere begraafplaatsen zijn onder andere het monumentale Père Lachaise in Parijs, Montjuïc in Barcelona en Cimitero del Verano in Rome. Leo van Eijk, directeur van Westerveld, is zeer verheugd: 'Dat wij gevraagd zijn om tussen deze wereldberoemde monumentale begraafplaatsen ook lid te mogen worden van deze organisatie betekent voor ons een erkenning waar ik ontzettend trots op ben.'

Begraafplaats Westerveld werd rond 1888 door landschapsarchitect L.P. Zocher (bekend van onder andere het Amsterdamse Vondelpark) aangelegd en groeide uit tot een monumentaal gedenkpark dat tevens een erkend vogelreservaat is. Met het Crematorium Westerveld, dat in ons land als eerste crematorium gebouwd is (1913), is Westerveld in Nederland uniek op het gebied van de mogelijkheden rondom gedenken en herdenken. De ASCE is in 2001 opgericht om een Europees netwerk te creëren van bijzondere begraafplaatsen. Inmiddels zijn er zo'n 85 leden. De ASCE zet zich in dit cultureel erfgoed te bewaren, te behouden en 'Europa' bewust te maken van het belang én de schoonheid van deze bijzondere begraafplaatsen.

---

## Lijkenhuisje Ouderkerk aan de IJssel

Op de sinds 1983 niet meer in gebruik zijnde oude begraafplaats aan de IJsseldijk Noord te Ouderkerk aan de IJssel staat een uniek houten lijkenhuisje. Het gebouwtje staat op een hoge stenen onderbouw en heeft in de topgevel een zandloper en twee gekruiste zeisen. Hoewel er rond 2002 al plan was voor restauratie van het vervallen lijkenhuisje, is dat nog niet tot uitvoering gekomen. Inmiddels staat dit beschermde rijksmonument op instorten. De plaatselijke historische vereniging Ouderkerk op d'IJssel ijvert al lange tijd voor de noodzakelijke restauratie, maar onder meer door een tekort aan financiële middelen laat de uitvoering op zich wachten.

Dodenakkers.nl en De Terebinth hebben aangeboden zich ook voor deze zaak in te zetten.



Foto's: Leon Bok

## Opschonen joodse begraafplaats Borculo

Tijdens de landelijke vrijwilligersdagen in maart 2011 is groot onderhoud gepleegd op de Joodse begraafplaats in Borculo. De Sportfederatie Berkel-land had gereageerd op een oproep om werkzaamheden te verrichten op de begraafplaats.

Ondersteund door een professioneel onderhoudsbedrijf, de firma Jan Bosch, ging een aantal vrijwilligers op vrijdag 19 maart aan de slag. Het schilderwerk aan de buitenkant van het metaheerhuisje werd vernieuwd en binnen moest stof en vuiligheid van jaren worden verwijderd. Twee deuren vertoonden houtrot en zijn met het aanbrengen van een watervaste plaat hersteld. Ook werd een grote struik tegen het metaheerhuis gesnoeid. Een omwonende had een gat in de heg gemaakt, waardoor de begraaf-



Metaheerhuisje Borculo Foto: Rita Hulsman

plaats voor recreatieve doeleinden kon worden gebruikt. Jacques Gans, voor het Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap de consulent begraafplaatsen, heeft de heg met gaaswerk weer dichtgezet.

Bron: NIK

---

## Heringebruikname historische begraafplaats Heerlen

Na dertig jaar is in maart 2011 de historische begraafplaats aan de Akerstraat in Heerlen-centrum weer volledig in gebruik genomen. Na een plechtige mis in de St. Pancratiuskerk trokken de aanwezigen naar de hoofdingang van de stadsbegraafplaats voor de officiële heringebruikname.

---

## Fotowedstrijd oude begraafplaats Woerden

Vanaf eind maart kunnen amateurfotografen uit de gemeente Woerden onder begeleiding fotograferen op de oude begraafplaats aan de Hogewal aldaar. Vanwege de slechte staat van de graven is de begraafplaats gesloten voor het publiek. De wedstrijd wordt georganiseerd door de gemeente Woerden, met als doel de dodenakker in de huidige staat in beelden vast te leggen. De foto's worden in juni tentoongesteld in de koepel van het stadhuis. Meer informatie via de site van de [gemeente](#).



## **Familiegraf Roovers-Vollmer op Oostermaas in Maastricht opgeknapt**

**Op de rooms-katholieke begraafplaats Oostermaas in Maastricht is een opvallend en uniek familiegraf te vinden. In een hoek van de begraafplaats, links van de ingang, ligt de romantische graftuin van de familie Roovers-Vollmer. Als je via de berkenlaan aan komt lopen lijkt de rotsformatie met kruis erop wel op de Calvarieberg, maar dichterbij heeft het meer weg van een schilderij van de Duitse romantische kunstenaar Caspar David Friedrich (1774-1843).**

In 1928, tegelijk met de aanleg van de begraafplaats, kreeg Arthur Roovers, weldoener van de parochie en een bemiddelde koopman, hier een stuk grond van ruim 350 m2 ter beschikking voor de aanleg van een familiegraf met eeuwigdurende rechten. Roovers was een bekende Maastrichtenaar, kunstzinnig en vroom. Met zijn vrouw en tien kinderen woonde hij in 'Villa Providentia' aan de Scharnerweg. Dit prachtige en gezellige huis lag midden in een hectare grote, weelderige tuin. Roovers wilde die tuin voortzetten op de begraafplaats, een paar honderd meter verderop. In de jaren zestig van de vorige eeuw is de villa helaas afgebroken om plaats te maken voor een grote supermarkt.

### **Onderhoud**

Roovers liet een bosachtige tuin aan-

leggen in Engelse landschapsstijl en een opvallend rotsmonument maken, waarvoor hij per trein grote blokken natuursteen uit de Ardennen aanvoerde. Onder het monument bevindt zich een grote grafkelder. Links ervan zijn aparte graven. In de loop der jaren zijn er aardig wat familieleden begraven. Lange tijd verzorgde de begraafplaats Oostermaas samen met familieleden het onderhoud, maar dit werd steeds moeilijker te verwezenlijken. Om de ontstane wildgroei aan te pakken en het familiegraf voor de toekomst te behouden is in 2007 door drie kleinkinderen van Roovers een stichting opgericht die toepasselijk Providentia (Voorzienigheid) heet. Nog zo'n twintig à dertig familieleden kunnen in het glooiende graflandschapje her en der hun eeuwige slaapplek uitzoeken.



Samen met kleindochter Cecilia Paulussen loop ik over de heringerichte graftuin. Zij is een van de initiatiefnemers, secretaris van de stichting en lid van Terebinth. Ondanks de flinke reisafstand vanaf haar woonplaats Amsterdam gaat ze regelmatig naar het zuiden. Niet alleen voor het planten van struiken en bodembedekkers en het wieden van onkruid, maar ook voor bestuursvergaderingen en overleg met diverse betrokkenen. Met behulp van regioadviseur Guus Rüsing heeft de stichting een subsidie gekregen van het Prins Bernhard Cultuurfonds. Die gelden zijn zeer welkom en worden ook goed besteed, want tuinarchitect, grondwerkers, hoveniers en (groen) materiaal zijn prijzig.

### Geheimzinnige oase

De familietuin is helemaal opgeschoond, sommige bomen en struiken gerooid. Slingerende paden van dennenschors zijn aangelegd, nieuwe planten en struiken aangebracht en er is een beuken- en een taxushaag als afscheiding gekomen. Bankjes en een stenen zitjes zorgen voor mijmerplekken. Nog steeds is het een project in beweging, niet alle planten en hees-

De rooms-katholieke begraafplaats Oostermaas in Maastricht is ook interessant vanwege de grafmonumenten die de lijdensweg van Jezus verbeelden en die verspreid over het terrein staan. Deze veertien monumentale, in kunradersteen uitgevoerde kruiswegstaties, zijn kort na de Tweede Wereldoorlog aangelegd naar een ontwerp van architect Alphons Boosten. Rijke families konden de staties als familiegraf adopteren.

De begraafplaats met kapel zal worden aangemerkt als gemeentelijk monument vanwege de cultuurhistorische waarde en onder meer het bijzondere familiegraf Roovers-Vollmer. Ook zijn er vele notabelen begraven en enkele bekende Maastrichtenaars zoals de dichter Pierre Kemp. Oostermaas is een uitdrukking van een geestelijke ontwikkeling, in het bijzonder van de doden- en grafcultuur van Maastricht, vanaf de jaren dertig van de vorige eeuw.

ters hebben hun vaste plek, misschien komt er nog een vijfvertje, er is van alles mogelijk. Als het groen is opgeschoten moet het een geheimzinnige oase zijn, een soort verstoppelk. Al wandelend inspecteert Cecilia de stand van zaken: de kale plekken krijgen nog bodembedekkers, die bosanemonen doen het goed in de droge lössgrond, deze japanse esdoorn kan wel wat naar voren, zouden wilde hyacinthen hier niet prachtig zijn?

Bij het vorige bezoek bleek dat de koperen harp op het graf van haar moeder verdwenen was. Weliswaar werd het ornament teruggevonden, maar met doorgesneden snaren... Reparatie is een kostbare zaak en wie weet wordt het straks weer gestolen. Het is een leuke en uitdagende taak, een bijzonder familiegraf beheren en laten uitgroeien tot een droomplek, maar het brengt ook veel werk met zich mee op allerlei gebied.

Praktische informatie  
Begraafplaats Oostermaas, Pastoor  
Jacobsweg 1, Maastricht

*Tekst: Liesbeth Vermeulen*

*Foto's: Liesbeth Vermeulen en Cecilia Paulussen*

**In goed overleg met Belangenvereniging Rustoord is de gemeente Diemen – sinds september 2010 eigenaar van begraafplaats Rustoord - bezig met de renovatie. De buitenkant van de aula is inmiddels prachtig opgeknapt. Het interieur wordt de komende maanden aangepakt. Ook wordt de groenvoorziening stevig ter hand genomen.**



Wat er rest van een omgezaagde kastanjeboom

## Begraafplaats Rustoord in Diemen wordt prachtig

Onderdeel hiervan is het verwijderen van de kastanjabomen langs het pad aan de ingang. Deze bomen lijden aan de gevreesde kastanjabloedingsziekte (zoals de boom bij het Anne Frank-huis) en weghalen is helaas de enige optie. De kastanjabomen vormden een beeldbepalend element op de begraafplaats: de entree met het fraaie oude hek en de bomen in lijn naar de aula, gaven de begraafplaats haar eigen gezicht. Twee bomen zijn waarschijnlijk nog te redden en worden overgeplaatst naar een kinderspeelplaats elders in Diemen.

Het goede nieuws is dat er rode beukenbomen teruggeplaatst worden, die zeker zo'n kleine tweehonderd jaar 'meekunnen'. Er is gekozen voor bomen met een flink formaat die meteen weer voor een 'laanffect' gaan zorgen. Kastanjes worden niet meer geplant omdat de kans op ziekte te groot is.

### Onderhoudsplan

De werkzaamheden aan de bomen maken onderdeel uit van het meer-

jarenplan dat de gemeente voor het (groen)onderhoud op Rustoord heeft opgesteld. Het onderhoudsniveau van de begraafplaats is zodanig dat dit onderhoudsplan doorloopt tot in 2016. Het groen en de paden worden aangepakt, de oude grafvakken opgeknapt, het hek gerestaureerd en de koffiekamer in de aula gerenoveerd. Het doel is om van Rustoord weer de waardige, groene oase te maken die het vroeger was.

*Tekst en foto: Liesbeth Vermeulen*

### Colofon

Terebinth Nieuwsbrief is een uitgave van De Terebinth, vereniging voor Funeraire Cultuur en wordt uitgeven onder verantwoordelijkheid van Terebinth, tijdschrift voor funeraire cultuur. De redactie nodigt de lezers uit om te reageren op deze Nieuwsbrief.

Redactieadres:

[nieuwsbrief@terebinth.nl](mailto:nieuwsbrief@terebinth.nl)

**Aanmelden** voor Nieuwsbrief

**Afmelden** voor Nieuwsbrief